

ABONNEMENT

Pays étrangers

Pour un an: 2 Dolars

Edition spéciale: 3 Dolars.

ADRESSE

"İdjtihad,, Constantinople

Téléph: St. 865

xxvième ANNÉE

1 Avril 1931

İCTİHAD

Türkçe ve Fransızca

İLMİ, EDEBİ, İKTİSADİ

No: 318

ABONEMAN:

Seneliği [24Nusha] Türki-
ye için 2 1/2, Âlâ kâğıd-
lısı 5 Liradır

İDAREHANESİ

Cıgaloğlunda İctihad Evi

Tarihi Te'sisi:

1904 — Genève.

Yirmi altıncı sene

1 Nisan 1931

yokluğu zaten bütün hususî[1] dinlerin müteveccih olduğu şekildir. Filhakika, (katoliklik ve türk Muhammediliği müstesna) hususî dinler dahi kudsi seciyyelerinden ve 'ilme muhalif [antiscientifique] iddî'alarından yavaş yavaş tecerrüd ediyorlar; ferdi vicdan üzerine 'an'aneten, icra ettikleri tazyikden nihayet vaz geçiyorlar. Dinin ve medenîyyetin inkişafı da'ima mütesanid olmuştur; Bina'en aleyh dinin inkişafı da'ima daha büyük istiklâlî fikri, daha az harfi harfine ve daha az dar bir dogmatisme, daha hür bir düşünme istikametinde tecelli etmiştir. Bizim murad ettiğimiz ma'nasile Din yokluğu, [L'Irreligion] dinin ve bizzat medenîyyetin mütefevik bir derecesi olarak nazarı i'tibara alına bilir.

Bu suretle anılan din yokluğu, mebd'e [Origine] ve me'ad [Destinée] den bahis ma'kul fakat farzî bir «Métaphysique» den başka bir şey değildir. Bu din yokluğunun dinî istiklâl yahud dinî

anoni, dinî individualisme ismi altında da mahiyyeti ifade edilebilir [2]. Bu ma'na ile din yokluğunu, Çakia Mouni ve 'İsadan Luther ve Calvin e kadar bütün dinî müceddidlerin cümlesi va'z etmişlerdir, zira bunların cümlesi, serbest tahkiki, [«Libre examen»] müdafa'a etmişler ve o zaman dinî intikadin, içinde bulunduğu hali 'acizde, kabul etmemek mümkün olmayandan başka bir 'an'ane muhafaza etmemişlerdir. Meselâ «Catholicisme», kısmen 'İsa tarafından, fakat kısmen de 'İsaya rağmen te'sis olundu; muta'assib «Anglicanisme» kısmen Luther tarafından fakat kısmende Luthe e rağmen te'sis olundu. Bina'en'aleyh yalnız mütefekkir, «métaphysique» ci, «moraliste» ve «philanthrope» olmak haysiyyetleriyle değil, müesses i'tikadların müceddidleri, di-

[1] Hususî — particulier kelimesinden murad olunan şudur: Hristiyanlık «catholique» lîği, protostant lîği v.s. yi ihtiva ettiği için 'umumidir. «Catholique» lik hususî bir dindir. Keza müslümanlık 'umumî bir dindir; dört mezheb saliklerinin müslmanlığı hususî bir müslümanlık dindir.

A. D.

[2] Bu kitabın 3 üncü kısmının 11 inci bahsine baku.

nî «Autorité» nin az çok mu'terif hasımları, bir ferdin değil, bir kudsi ocağın mali olan her fikrin [«Affirmation» un düşmanları olmaları haysiyyetleriyle, büyük din müessislerine, dinsiz adam, bütün hayraniyyet ve 'alâkalarını verebilir. Her ma'mulü bih dininin, esaslı seciyyesi, a'ili veya millî 'an'ane nin autorité si sayesinde bir batından diğer batna intikal etmektedir: intikal tarzı, bu veh ile 'ilmin ve san'atın intikali tarzından tamamen ayırdır.

[devam edecek]

(Hatıralarım)dan

— KASTAMONI —

AK BABALARA CİGER ZİYÂFETİ

1885 senesinde, Mektûbî kalemi mümeyyizli-

zlığı, Vilayet gazetesî muharrırlığı ve Vali, merhûm Abdürrahman paşanın Mühürdarlığı vazifeleriyle Konyadan, Kastamoniye muvâsalatımı tâkip eden bahârın sabahlarından birinde, hükû-

YE'SİN KAHRAMANLIĞI

Emel enkazının önünde durdu,
Yıkılmadı kinden yapmadığım din;
Dinledim ağlayan nağmelerini,
Elleri boğründe kalan ümidin.

6 - 2 - 1931 AB.Dj.

met koragında, yatdığım oda'da pencerenin altında, birden bire başlayan bir velvele ile oyandım.

Bir kaç kişi: «Hopo, ya ciger Hopoya ciger!» diye bağıyorlardı. (Hopo)ne demek olduğunu bilmediğimden, bu bağırışmanın sebebini anlamak için hemen kalkup pencereyi açdım, Bağırانlar, Vali paşanın ağaları, açıcıları, arabacıları ile iki Zabtiye neferi olduklarını ve yanlarında tepsiler içinde döğranmış cigerler bulunduğunu gördüm. Bunlar hem sesleri çıktığı kadar bağıyor, hem de havaya bakıyorlardı; ben de bakdım.

Haylı yüksekde iki, üç ak baba bittedriç inmek üzere havada devirler yapıyorlardı. Bağırانlar: «İşte geliyorla.» dedikleri için ciger yemeye davet edilen Hopoların ak babalar olduğunu anladım. Muttasıl atılan kırmızı ciger parçaları ile gelincik tarlasına dönen çayırılar üstünde beş, on dakika sonra, yüzlerce ak baba bu ciger ziyafetinden istifade ediyor, bazıları yerdeki tepsilere yanaşarak yeyor ve birî birinin kağalarından da çekip alıyorlardı. Anadolunun bâzı mahallerinde, cüzümle İspar-

ta'da fakirlere sadaka vermek kabilinden olmak üzere köbeksiz ekmek dağıtdıkları gibi Kastamonî'dede bu maksatla ak babalara ciger yedirildiğini, Vâlî paşanın bir danecik kızı bir hastalıklıdan ifâket bulduğu için şükrâne makamında bu ziyâfet çekildiğini ve paşanın, harem dâiresi penceresinden dâvetlileri temâşa etmekde bulunduğunu öğrendim. Ak babalar hiç tevvhûş etmeksizin âdetâ yem verilen tavuk sürüleri gibi cigerleri yedikden sonra birer , ikişer uçup gittiler . Bizde eyi , kötü adetler ölmez oldukları için bu âdetin hâlâ Kastamonî de mer'î olduğunda şüphe yoktur. Ozamanlarda bir ciger gâlbâ 20 paraya satılırdı; eş'arın son senelerde fevkalâde yükselmesinden dolayı ak baba ziyâfetleri bütün, bütün terkedilemese bile her halde azalmışdır. Ak babaların ehli ve pek mûnis gibi dâvete icâbet etmeleri beni düşündürmüştü. Bu kuşların şu alışkanlıklarına göre bu âdetin çok eski olduğu anlaşılır. Bâdehû, bu ziyâfeti şehir dâhilinde ve haricinde bir kaç kerrâ ben de verdim; yerde, hevada bir dâne bile ak baba görünmediği halde bir kaç adamın müçtemi'an bağırarak sûretile dâvet edildi. Abdürrahman paşa bir yaz mevsimini Kastamonîye iki saat mesâfede bir çiftlikde geçirdi, ben kendisi ile berâber her gün orada bir dana kesildi; kesilmeden yarım saat evvel yüksek bir tepeye çıkarak göz ve dürbün ile etrafı tarassud etdim , havada, ağaç üstünde hiç bir ak baba yoktu; mütât vehile bağırarak dâvet de vâki olmadığı halde, dana kesilip dâhili ahşası meydana çıktığı esnâda havada bir ak baba görüldü; yarım saat geçmeden dananın ankazı etrafında yüzden ziyade ak baba biri birile mücâdele ederek bağırarak didikliyordı.

Ak babaların şammeleri pek kuvvetli olduğu için ciger yahut et kokosunu çok uzaklardan alıyorlar denemez; çünkü, Kastamonî çarşısının hemen her tarafında mevcûd olan kasap dükânlarına hiç tenezzül etmediklerine nazaran öteden beri âhengine alışıklılarına (Hopoya ciger) dâvetini çok uzaklardan eşiderek icâbet ediyorlar denilebilir; fekat etrafında bir tek ak baba blunmayan تنها bir çiftlikde hiç bağırılmaksızın dananın bakâyâsından heberdar olarak hemen oraya toplanmaları tedkik edilecek bir mes'eledir. Buna vaktile (İlhamı hayvânî) , (Sevkı tabî'î) cümlelere ve nihâyet (Grîze) kelimesile tercüme edilen (Instinct) deyip geçiyoruz; yâni gayri maddî bir kuvvet sâir hayvanlar gibi ak baba-

lara da: « Şu tarafa gidiniz, orada sizin için gıdavar » deyör, yahud bizzât, kendileri açlıkla berâber yeyecek şey bulacakları cihete gitmek meylini de his ve bu meyle mütâbaat ediyorlar. » diyoruz .

Zekâmız ancak bir maymun zekâsı kadar inkişaf edebildiği devirlerde bu his bizde kim bilir ne kadar çok asırlarca sevk ve idâre etmiş olduğunda şübhe yoktur, Zekâmız tedricen artarak hayâtımızı muhâfaza için grîze ilhamlarına, irşatlarına ihtiyâcımız kalmadığı asırlardan itibaren istîmâl olunmayan her şeyi ibtâl eden tâbiat kanunu bu hissemizi izâle etmiş demek olur . Ak babalarla berâber bütün hayvanlar için bu mülhiemiyet yalnız gıdâya mahsûs demektir; çünkü, grîze tehlikedeni'çtinâp için de telkin ve ilham da bulunsa, hayvalar kazâ eceli nden kurtulur tabîi ömürlerini ikmâl ederek yuvalarında, inlerinde ölürler ve insanlar vahşet devirlerinde, mahzâ gıdâlarını te'min için başladıkları avculukla bu kadar kan dökmeye alışmazlardı .

EBUBEKİR HÂZİM

ROMANTIQUE, ROMANTISME

Romantisme, bir edebi mezheb bir edebi mektebdir ki salikleri kadim zamanın ve XVIII inçî asrın mü'elliflerine göre müesses inşa ka'ideleri ve usulî kaydlerini çıkarmak iddi'asındadırlar , ve modellerini şa'irlerinin tercihen eski millî edebiyat Ustalarının halk ROMAN larından kuruni Vustanın ROMANCE larından alırlar. ROMANTIQUE ve ROMANTISME , romanesque kelimeleri işte bu ROMAN lafzından istikak eder. XIX uncu asrın başlangıcında De l'Alle magne adlı kitabında Mme:de Stael, bilâhère Chateaubriand ilk eserlerinde, Lemerçier Théâtre ve Cours de littérature kitaplarında Classique mektebi edebiye karşı gelmeye başladıkları vakit zaten Tieck Almanyada bu nevi edebiyata mevki'i şeref vermişdi. Lamartine, Restauration denilen devrde bu edebî harekete devam ve Victor Hugu itmam etdi ve uzun müddet bu edebî mektebin reisi tanındı : Peyrevleri arasında Théophile Gautier, Ste Boeue , A. de Vigny, P. Borel, v. s. vardı. Alexandre Dumas, « Romantisme », teatroda en ziyade halk arasına sokandır. Bir kaç sene « Romantique » lerle « Classique » ler ya'ni kadim zaman müelliflerine pey-